

JELÖLÉSI ADATLAP
A SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG NEMZETI JEGYZÉKÉRE
TÖRTÉNŐ FELVÉTELHEZ

FEDŐLAP

A. Az örökség-elem neve

A szegedi papucs készítésének és viselésének élő hagyománya

B. Az érintett közösség(ek), csoport(ok) vagy egyén(ek) megnevezése

- a) A szegedi *papucsosok*, vagyis a hagyományos *szegedi papucs* készítői és tanítványaik
- b) Szeged lakói, Szeged vonzáskörzete, Vajdaság
- c) Határon innen és külföldről hazalátogató szegediek
- d) Magyarországi népcsoportok, amelyeknél a viselet tartozéka a szegedi papucs
- e) Néptáncgyűttesek, akiknek nagymértékben köszönhető, hogy fennmaradt a szegedi papucsos mesterség

C. A jelölt örökség-elem rövid szöveges leírása

A papucs a 19. században vált Szegeden általánosan a nők ünnepi és köznapi, valamint a férfiak köznapi viseletének részévé. Elterjedését a polgári viselet átvétele, és az 1879-es nagy árvíz után lekövezett utcák segítették elő.

A lábbeli egyediségét, *szegediségét* a papucs elkészítésének és díszítésének módja adja. A hagyományos szegedi papucsek páratlanok voltak, azaz egy kaptafára készültek. Viselés közben alakult ki belőlük a jobb- és ballábas változat. Mivel a papucsos mesterséget csizmadiák, nem pedig a cipőkészítők kezdték művelni, a papucs részeinek összeillesztése is a csizmák összevarrásának megfelelően (kifordítva, nedvesen) történt.

A női ünnepi papucs felső része készülhetett bőrből, bársonyból, selyemből, szövetből flitterrel, gyöngyvarrással ékítve. A lábbelik színe, díszítettsége mutatta viselője életkorát. Sarka gyakran volt magas.

A napjainkban szegediként ismert papucs attribútumai – a kézzel hímzett pipacs-, búzavirág- és kalászdíszítés – az 1930-as években terjedtek el. Ekkor vált a papucs Szeged egyik jelképévé.

A szegedi papucsot mai is használják néptáncosok, lakodalmakban az újasszony, újragondolt változatát bárki megveheti.

D. A jelölést beküldő neve

Szegedi Papucsért Alapítvány

E. A jelölés dátuma

2018

Jelölés

1. Az örökség-elem azonosítása

1.a Az örökség-elem neve

A szegedi papucs készítésének és viselésének élő hagyománya

1.b Az örökség-elem egyéb elnevezése(i)

szegedi papucs, szögedi papucs, magyarpapucs, parasztpapucs, törökpapucs, selyempapucs/sejőmpapucs/selyömpapucs, pillangós papucs, gyöngyös papucs, masnis papucs, jegypapucs, mőnyecskepapucs, csoszapapucs/csuszapapucs, szövetpapucs, dívánfejű papucs, forgató papucs, cserélős, egyenes lábas papucs

1.c Az érintett közösség(ek), csoport(ok) vagy egyén(ek) azonosítása

- a) A szegedi *papucsosok*, vagyis a hagyományos *szegedi papucs* készítői és tanítványaik
 - (1) Ma Szegeden két papucsos él. Egyikük Bárkányi István, aki ragasztott technikával készíti a lábbeliket.
 - (2) Szegedről költözött Röszkére a Sallai család, akik a kézzel varrott technológiával készítik a szegedi papucsot.
 - (3) Szintén a kifordított, kézzel varrott technológiát tanulta meg Ormándi László, kiskunfélegyházi papucsos mester.
 - (4) A Soroksáron élő ifj. Megyesi Sándor ragasztott technikával dolgozik.
 - (5) Szalma Sándor, a vajdasági Adán élő papucsos mester ragasztott technikával készít szegedi papucsot.
 - (6) 2017/18 fordulóján derült ki, hogy a 93 évében járó Ligeti Alajos személyében él még szegeden kifordított, varrott technikát ismerőt papucsos mester.

„Amíg én élek, én csinálom” – vallja **Bárkányi István** harmadik generációs papucsos, aki apjához hasonlóan ragasztott technikával, bársony felsőrésszel készíti a papucsokat. Már 4-5 évesen a műhelyben nézte, „szagolta” hogyan dolgoznak. Emlékszik a fekete alapon zöld pöttyös, valamint az „ibolyás papucs” (fekete alapon csak ibolyákkal hímzett) készítésére is. Bárkányi István ma már nyugdíjas, de van annyi megrendelése, hogy hetente 6 pár, 3 cm magas sarkú, piros, bordó, fehér, sötétkék, fekete színű bársony felsőrészes papucsot készítsen szegedi népi iparművészeti boltok és néptáncsoportok megrendelésér. A jelenleg egyetlen szegedi papucsos kifejezetten sajnálja, hogy ő már nem tudta letenni a mestervizsgát Rátkai Sándornál.

A ma 3 fővel dolgozó **Sallai cipésműhely** kombinált technikával készíti a szegedi papucsokat (saroknál varrják, többi részt ragasztják). Havonta 4-8 pár megrendelésük van itthonról, Ausztriából, Kanadából, az USA-ból, Ausztráliából. Vagy a kinn élő magyarok kérnek, vagy a látogatóba menők viszik ajándékként azokat. Ami pedig a változatokat illeti csakúgy, mint 70-100 éve, 1 vagy 2 kaptafára, piros, bordó, fehér, fekete, sötétzöld, sötétkék alapra 3 féle szegedi virágmotívum-kompozíciót hímzenek, mást hímeznek a Kalocsára, mást a Vajdaságba rendelt papucsokra. Havonta 4-8 pár szegedikum készül műhelyükben, amit kérnek otthoni (fekete alapon zöld pöttyös)

használatra, ajándékba (főleg pirosat), esküvőkre, bőrből magas sarokkal utcai használatra, főleg pirosat külföldre. A klasszikus Sallai szegedi papucskok 2017-ben „HA” minősítést nyertek a Hagyományok Háza Népi Iparművészeti Osztálya által szervezett zsűrizésen. „HA” kategóriába sorolt népi iparművészeti alkotásnak minősül az olyan egyedi jellegű, kiemelkedő művészi értékű népi iparművészeti alkotás, amely magasabb esztétikai színvonalon fejleszti tovább a magyar népművészet hagyományait, technikai megvalósítása kifogástalan, és fokozott mértékben jeleníti meg a hagyományos stíuselemeket. A szegedi papucs fennmaradása Sallaiéknak is szívügye. Ezért Attalai Zita cipőszobrásszal együttműködve az ikonikus lábbeli fennmaradásán dolgoznak úgy, hogy mintapárokat készítenek az újragondolt, aktualizált verziókból.

A kiskunfélegyházi **Ormándi László** Rátkai Sándor ún. Látványműhelyében inasként tanulta ki a szegedi papucs készítésének fortélyait. Egy év célirányos tanulás után még 2 évig a Rátkai műhely számára készítette egy kaptafára a kézzel varrott, kifordított, lábbeliket, majd magánzó lett. Noha több helyen vásárolt a piros, fekete, királykék, sötétkék, meggybordó színű, pipacs, búzakalász, mezei szegfű, búzavirág díszítésű lábbelikkal, a megélhetést biztosító mennyiséget az internet hozta, jellemzően a látványműhely bezárását követő negatív hírvérések után.

Megyesi Sándor és édesapja (id. Megyesi Sándor) műhelye 1995-ben Váraljáról kapta az első megrendelést, az ottani néptáncgyűttesnek kellett múzeumi mintapéldány alapján elkészíteni több tucat váraljai papucsot, majd jött a kalocsai és a szegedi lábbeli. Megyesi Sándor ragasztott, kétlábas, acélmerevítéses (a hagyományos, Rátkai-féle fapálcás hamar török), belülről bőrrrel (hogy ne csússzon le a táncosok lábáról) fedett, ragasztott szegedi papucskokat készít piros, fekete, fehér, kék kord bársony fejű, pipacsos hímzéssel, bojt és szatén raffolás nélkül. Megrendelése zöme néptáncosoktól jön. Finnországba Gazdag Béla néptáncoktató rendel tőle évente 2-3 tucatot. Magánszemélyeknek külföldre készít, pl. az USA-ba, ahonnan egy magyar néptáncsoport egy-két tagja egyénileg kéri lábbelit. Miután 2010. augusztus 20-án a Kézművesek utcájában talált rá Rátkai Sándor, aki örömeben, hogy fiatal papucs készítőre akadt, több mint 20 egylábas kaptafát adott neki ajándékba. Megyesi Sándor azóta egylábas papucskokat is készít. Vásárolni az Országos Táncszínházalkotók és a százhalombattai Summerfest Nemzetközi Folklórfesztivál és Népművészeti Vásáron szokott.

Szalma Sándor vajdasági cipésmester 2010 körül kezdett el hagyományos motívum készletű (kalocsai, szegedi, vajdasági) sötétkék és piros bársony, „cvikkolt” azaz ragasztott papucskokat készíteni.

Az 1925-ben még Jedlicska néven anyakönyvezett **Ligeti Alajos** 1947-ben kapta meg mesterlevelét a szegedi Kereskedelmi és Iparkamarától. Készített menyecske-, gyöngyös- és szuvenír papucskokat. 1951-ben az akkor még dolgozó 20-25 önálló papucsos mesterrel együtt alapító tagja lett a papucskészítő kisipari szövetkezetnek, ahol 15 évig dolgozott, sőt az alapítást követően vezetőségi tag is lett. A későbbiekben cipőipari technikus oklevelet is szerzett. Az 1970-es évek elején a szegedi papucs népszerűsítésében minden bizonnyal jelentős szerepe volt az általa készített hímzett fejű gyermekpapucskoknak és a saját fejlesztésű, „nyeles” kaptafán formált apró szuvenír-papucskoknak, amelyeket felesége szállított hetente Budapestre. Az idős mester az ezredforduló után lassan felhagyott a papucssal, kaptafáit,

szerszámainak egy részét a 2015-ig működött papucsos látványműhelyben dolgozó Sallai családnak adományozta. Az általa készített, megmaradt papucsokon jól látszik a magas mesterségbeli tudás, a sarkok varrása szabályos, finom munka, a papucsfej és a talp is szépen kerekített, amit csak a legjobbak tudnak így készíteni.

b) Szeged lakói, Szeged vonzáskörzete, Vajdaság

A lábbeli készítését, viselését, a klasszikus (2 világháború közötti) változatok utóéletét kiválóan dokumentálják Bálint Sándor írásai. A színes díszes papucs, és a vele egyidőben megjelenő képfestő a szegényebb asszonyok mindennapi – utcai, otthoni, ház körüli – viselete volt. Ahogy bekerült az ünnepi viseletbe, megkezdődött a díszítés (kezdetben csak türkiz pötty sötét alapon, majd virágok, anyagában mintás) és a színek (fehér, világos, piros, bordó, világos- és sötétkék, fekete) variálódása. Ezzel párhuzamosan a papucs a polgári viseletnek is eleme lett. A szegedi papucs a viseletben itt érte el a „csúcsot”, mindenki és mindenütt használta, még a férfiak is lapos sarkú változatát a mindennapokban. A legdíszesebb papucsokat mindig az eladó lányok hordták. A jegypapucs ajándékozása Szegeden és környékén olyan elterjedt lett, mint másutt a jegykendő. A papucs rituális és területi, etnikai hovatartozást is jelentő szimbolikus szerepe a mai napig megmaradt az eljegyzésekre és lakodalmakra vonatkozóan. (Ez a fotó mellékletben is látható.) Szegeden, a Szeged környéki tanyákon, Tápén, Vajdaságban a történeti leírások szerint jegyajándékként adták a fehér, illetve világos színű papucsot, a pirosban a menyecsketáncot járták. Ma főleg piros, időnként fehér papucsot adnak jegyajándékba.

A papucs „kivirágzása” óta szintén a mai napig él, hogy már stabilan járnai tudó kislányok kapnak egy pár szegedi papucsot. Sőt, az 1960-as, 70-es évekig mondhatni kötelező volt minden lánygyermeknek „kis, piros, kopogós papucsot” venni. Az első pár papucs olyan féltve őrzött emlék lett, mint a menyasszonyi koszorú, vagy a jegypapucs.

Anno az első pár papucsot követte több is, ma a jegypapucs a következő a sorban. A díszes papucsban nemcsak az menyasszonyi táncot járták el, de egyéb alkalmakkor is ebben táncoltak. Bálint Sándor jegyezte fel, hogy „Akadtak ugyan aggodalmaskodó fehérnépek, akik cérnával, odafüzték a harisnyához. Ez azonban ritkán és titokban történt, mert kinevették volna érte őket.” (Bálint, 1968. 104.)

Bálint Sándor után még Péczely Attila és Nagy Dezső is gyűjtöttek az '50-es évek első felében, Juhász Antal az 1960-as években, mikorról is három önálló, a Bárkányi, a Baranyai és a Rátkai műhelyről van konkrét adatunk a városban. Ekkor már három féle sarokkal készültek szegedi papucsok. Volt az ún. japán sarok (telitalp), az ún. fleppes, ami 1,5 cm magas sarkat takar, és a klasszikus 3 cm-es. Ebben az időben inkább otthon (férfiak és nők) és lakodalomban használták a papucsot, ügyet intézni, dolgozni már konfekció termékekben jártak a szegediek, és a környékiek.

A szegedi papucsot ma Szegeden és környékén, a Vajdaságban használják otthoni papucsoknak (és nemcsak idősek), kifejezett igény van rá lakodalmakkor, illetve előszeretettel veszik nagymamák unokáknak ajándékként.

Fotókkal dokumentálható, hogy viselték a szegedi papucsot, hiszen nemcsak vásáros körzete volt a szegedi papucsosoknak, de a Vajdaságból is feljártak Szegedre papucsot venni. Sallai Tibor szerint, amikor megrendelésre gyártottak Vajdaságba, volt, hogy csak 3 búzakalászt kértek ráhímezni. (Az 1970-es években a Rátkai műhelyben is készült pontosan ilyen hímzéssel papucs.)

c) Határon innen és külföldről hazalátogató szegediek

A szegedi üzletek közül három árusítja most a papucsot, akik nyilatkoztak, hogy vásárlóik között sok a határainkon túli magyar, vagy korábban kivándorolt magyarok leszármazottjai, akik számára a papucs identitásjelző tárgy.

Ugyanezt erősítették meg az a) pont alatt felsorolt papucsos mesterek, sőt ez hangzik el a Rátkai Sándorral 1980-ban készített interjúban is, amikor ő visszaemlékezik az 1930-as évekre, amikor is ládászámra küldték megrendelésre az Amerikai Egyesült Államokba a szegedi papucsokat.

- d) Magyarországi népcsoportok, amelyeknél a viselet tartozéka a szegedi papucs Kalocsa: a szegedi módon készült papucsot kalocsai hímzéssel, vagy anélkül kéri, hogy maguk hímezzék azt ki saját díszítő motívumaikkal.
Sárköz: fotókkal dokumentálható, hogy szegedi papucsot hordtak.

- e) Néptáncgyűttesek, akiknek nagymértékben köszönhető, hogy fennmaradt a szegedi papucsos mesterség

Az 1930-as években a tápai gyöngyösbokréta, illetőleg napjainkban népi táncsoport nőtagjai ma is így táncolnak, és kopogós papucsukkal mindig nagy feltűnést keltenek – írta Bálint Sándor 1968-ban. Ma, az összes táncsoport, akiknek rendszeresen vannak dél-alföldi táncok a repertoárjukon, használják a papucsot. Így a Magyar Állami Népi Együttes (Budapest), Duna Művészegyüttes (Budapest), Délikert Mőndörgő Táncgyűttes (Szeged), Tápai Hagyományőrző Egyesület (Szeged-Tápé), Szeged Táncgyűttes (Szeged), Cuharé Táncműhely (Szeged), Tiszavirág Néptáncgyűttes (Deszk), Magyar Nemzeti Táncgyűttes (Budapest), Délikert Napsugár Táncgyűttes (Szeged), Délibáb Magyar Művelődési Egyesület (Zenta, Vajdaság, Szerbia), Petőfi Sándor Művelődési Egyesület (Budiszava-Tizsakálmánfalva, Vajdaság, Szerbia), Martonosi Testvériség Művelődési Társulat (Martonos, Vajdaság, Szerbia), Borica kulturális Egyesület (Szeged), TánCentrum Szegedi AMI és KSZ (Szeged), Bogár István Hagyományőrző Egyesület (Őcsény), Bátai Hagyományőrző Egyesület (Báta), Bogyiszlói Hagyományőrző Egyesület (Bogyiszló), Kalocsai Bokréta Népművészeti Egyesület (Kalocsa).

1.d Az örökség-elem földrajzi elhelyezkedése és elterjedtsége

A szegedi papucsos mesterek vásárcörzete Arad, Temesvár, Nagyikinda, Zenta, Szabadka, Kiskunhalas, Kiskunmajsa, Hódmezővásárhely, Orosháza, Csongrád, Kalocsa, Szekszárd, Baja országos vásáraitra terjedt. Ezeken túl a szegedi mesterek számos helyi, országos, sőt nemzetközi ipari kiállításon is sikert arattak. A remekbe készült lábbelik fogalommá válását segítette az első szakaszban 1931 és 1939 között, majd 1959-től újra megrendezett Szegedi Szabadtéri Játékok. A szocializmus időszakában a mesterek az őszi és tavasz BNV-re, valamint a szintén budapesti országos mezőgazdasági kiállítás és vásárookra hozták fel a papucsokat. Napjainkban is a papucsos mestereknek köszönhető, hogy Magyarországon nemcsak a szegedi, de a mohácsi és budapesti népművészeti boltokban, Budapesten a Néptáncosok Kellékboltjában is kapható a szegedikum. Az ezredfordulóig a fenti (Ormándi László és Szalma Sándor kivételével), valamint az azóta meghalt mesterektől (Baranyai István, Dobó József, Muráti Dezső, Bárkányi István) minden szombat-vasárnap lehetett hímzett szegedi papucsokat kapni a Mars téren. Ma Szegeden 3 üzlet: 2 népművészeti bolt és a Hazavarázs Ajándékboltban kapható szegedi papucs.

A szegedi papucs külföldi elterjedtségét már a két világháború között segítették nemzetközi ipari kiállítások, valamint a külföldre vándorolt szegediek óhajára készített megrendelések.

Napjainkban is rendszeres az igény a papucsra a környező országokból, Finnországból, és a tengerentúlról (USA, Ausztrália), úgy magánszemélyek, mind néptáncsoportok megrendelésére. A lábbeli külföldi (már ázsiai is!) ismertségét, elterjedését segítette elő a 20. század utolsó harmadában hazánkba érkező (Budapestre és Szegedre) turizmus. A szegedi papucsot azok a nem magyar külföldiek vásárolják, akik különleges magyaros népművészeti értéknek tartják. Viselhető papucs és mini, kulcstartó formában is. Sallaiék elmondása szerint a japánok előszeretettel vették a papucsokat. Végül, de nem utoljára, az 1930-as években meginduló Gyöngyösbokréta mozgalom, majd az 1950-es években folytatódó hagyományörzés, amatőr és hivatásos néptáncsoportok tették nélkülözhetetlenné a szegedi papucsos mesterek munkáját.

1.e Az örökség-elem a szellemi kulturális örökség mely területeit képviseli

- a) szóbeli hagyományok és kifejezési formák, beleértve a nyelvet is, mint a szellemi kulturális örökség hordozóját,
- b) előadóművészetek,
- c) társadalmi szokások, rítusok és ünnepi események,
- d) a természetre és a világegyetemre vonatkozó ismeretek és gyakorlatok,
- e) hagyományos kézművesség;

2. Az örökség-elem leírása

„Szeged városának egyik világhírű különlegessége a papucs.” – írta Bálint Sándor, a város monografikus kutatója 1955-ben. A papucs világhíre ma is szárnyal, de maga a szegedi papucsos mesterség a kihalás szélén van.

A hódoltsággal érkező papucsféle a török nők körében használatos alacsony kérgű lábbeli volt. A török technológiai újítás, ami a papucs szegediségének egyik attribútuma lett, a csizmavarrás: a papucs bőrből készült felső részét kifordítva, nedvesen varrták a talpához, visszafordítva a papucs orra hegyes, felfelé kunkorodó volt; és az, hogy egy kaptafára készültek, azaz egylábásak voltak.

A papucsot kezdetben csak török bőrökkel, törököknek dolgozó csizmadiák varrták a bele való bőrcapával együtt. A sarok a 17. század elején jelent meg rajta. Ezekkel a bőrpapucsokkal kelt versenyre a 17. század második felében a német vargák és cipészek, selyemből, bársonyból nőknek varrt magas sarkú pantofell-je, magyarosan pantófli, mely a főúri asszonyok ruhatárának alapdarabja lett. A török módra készült bőrcapás papucs béresek lábbelijévé vált, parasztnál házi használatba szorult vissza. A szegedi papucs ebből a marginalizálódott állapotból tört ki a 19. század közepén, népművészetünk kivirágzásakor. A jelenleg ismert források 1572-ben írják le először a szegedi papucsot egy török pasa hagyatékában. A török viseleti kultúra hatására kialakult újabb szegedi iparágak (gombkötő, papucsos) eleinte a betelepült török lakosságnak dolgoztak. A hódoltság után már a 18. századi szegedi iratokban, végrendeletekben is egyre többször szerepel a törökpapucs.

A szegedi papucs 19. századi kialakulása, különlegessé válása szorosan összefügg a modern városi civilizáció kibontakozásával, Szegednek az 1879-es nagy árvíz utáni kikövezésével. Azelőtt az utakat borító sár miatt az asszonyok is csizmában, bocskorban jártak. Ezután lett a ház körül használt lábbeliből általános női ünnepi-köznapi, illetve férfi köznapi viselet. A papucs a város környéki falvakban, tanyaközpontokban is meghonosodott, ahol volt már egy utcásor. Amint a papucs bekerült az ünnepi viseletbe, úgy kezdődött annak „virágzása”. Az egyik legrégebbi típus a török időkből származó alacsony sarkú, fekete alapon zöld pettyes papucs. A könnyű lábbeli színekben, díszítésekben, formában alkalmazkodott viselőjük korához és ízléséhez. Jelentős szakmai újítás a magasnak számító (3 cm) kopogós fasarok, amely a lányok-menyecskék világában vált népszerűvé. Bálint Sándort idézve: „Megszületik az ezer árnyalatban tetszelgő, sokszor a selyemkendő, selyemkötő anyagával egyező selyőmpapucs, a meleg, színességében is komolykodó bársonypapucs, köznapi használatra pedig a szövetpapucs, amelyet főleg férfiak számára sokszor bútorszövetből, plüssből is készítenek. Innen a tápaiasan a dívánfejű papucs elnevezés.” (Bálint, 1968. 103.) A 19–20. század fordulóján alakult ki a pillangós papucs, másként aranypillés papucs, vagyis a csillogó flitterrel díszített selyempapucs, és a menyecskepapucs. A pillangós papucs különleges, ritka remek volt, sok mester nem is szerette készíteni. A menyecskepapucs viszont valamennyi virágos hímzésű papucs összefoglaló neve is lett, mivel ezeket eladó lányok, menyecskék hordták. A legdíszesebb, hímzett bársonyfejű, fehér vagy piros jegypapucsban járta az újasszony a menyecskeketáncot. Erre az alkalomra máig szokás bársonypapucsot ajándékozni Szegeden.

A napjainkban szegediként ismert papucs csak rá jellemző díszítő jegyei, azaz a kézzel hímzett pipacs-, nefelejcs- és kalászdíszítés az 1930-as években terjedt el. Ekkor vált a papucs Szeged egyik jelképévé. A csizmadiáktól tanult, varrott készítés technika különböztette meg évtizedeken keresztül a papucsos műhelyekből kikerült lábbeliket a hímzett fejű, kétlábás, cipész módon készített papucsoktól, amelyek először főként az úri-polgári igényeket elégítették ki.

A díszes változatok a papucsos szakma fejlődését, megerősödését hozták. Szegeden a papucsos ipar az 1850-es évek táján vált külön a csizmadia mesterségtől. 1922-ben lett önálló

szakma, amikor négy jeles szegedi mester: Ménösi Lajos, Nagy Mátyás, Ótott János, Tuksa Gyula készítményeit az akkori kereskedelmi miniszternek személyesen mutatta be, aki az önállósághoz hozzá is járult.

Szegeden a két háború között még határozottan elkülönült a cipész és a csizmadia technológiával dolgozó papucsos mesterség. Ez időszakban változóan, 40-55 papucsos műhely, és egy papucssarok készítő szolgálta ki a helyi és a vonzáskörzetéből beérkező igényeket. A műhelyek az inasokat, varróasszonyokat is beleszámítva nagyságrendileg 200 embernek adtak kenyeret. A korszak leghíresebb papucsos dinasztiái: a Baranyai, Bárkányi, Kriska, Tuksa, Karácsonyi família. (A Dobó és a Sallai család ekkoriban jellemzően a cipézmesterséget űzte, ami nem azt jelenti, hogy nem készíthettek volna papucsot.) Makón 1939-ből 22 műhelyről van adat, Hódmezővásárhelyen ugyancsak 20 papucsos mester készített páratlan, kifordított papucsockat, valamivel kisebb sarokkal és némileg eltérő mintával, mint a szegediek. Az 1930-as évek újítása volt, hogy a polgárok megnövekedett igénye miatt a cipészek is nekifogtak papucsot készíteni, ám ők azt már két kaptafára gyártották.

A szegedi papucsot korai készítői (19. század 2. harmada) kocsival vitték a környék országos vásáraitra, Aradra, Budapestre, Egerbe is. Később az országos kiállítások és árumintavásárok, szegedi filléres vonatok és szabadtéri játékok közönsége is megismerte, megkedvelte a fogalommal váló szegedi papucsot. Onnantól fogva, hogy Szeged határát „elhagyták” saját papucsai, megindult a „változat-képződés” folyamata is. Budapestre, Miskolcra, vagy akár az Amerikai Egyesült Államokba (pl. a Tuksa műhely 1945-ben) a megrendelő igénye szerint, akár más technikával, akár más mintával elkészítve érkeztek meg a lábbelik. 1945 után már fellazultak a technológiai megkötések, varrás helyett tömegével ragasztották őket, a fej sokszor a legolcsóbb kordbársonyból, a talp pedig műbőrből készült. Am jellegzetes jegyei – színek, sarok, minta – megmaradtak.

A koalíciós éveket követő diktatúrában megindult államosítást a papucsosok műhelyei sem kerülhették el. Szegeden 1951-ben KTSZ-be (Kisipari Termelő Szövetkezetbe) kényszerültek a papucsosok. A politikailag generált gyorsított életmódváltás során a kivetkőzéssel a hagyományos szegedi papucs egyre inkább a gyermekek lábbelije lett, jegy- illetve menyecskepapucs funkcióra redukálódva, csökkenő mértékben, de napjainkig megmaradt. Volt ugyanakkor egy másik szál, a két világháború között a már többször is említett Gyöngyösbokréta mozgalommal elkezdődött hagyományörzés, amely egyre nagyobb számban „vitte” színpadra a lábbelit. A megnövekedett igények miatt az 1970-es években a szombathelyi Háziipari Szövetkezet is ragasztott szegedi papucsot, főként gyerekméretben, a hagyományosra alig emlékeztető hímzéssel, igen nagy tételben. Mindezek ellenére Szegeden kettő műhelyben 2010-ig folyamatosan készültek tradicionális: varrott és ragasztott papucsockok. Az utolsó szegedi papucsocként is aposztrofált Rátkai Sándor sok éves inaskodás után 1943-ban tette le a mestervizsgát. 2011-ben bekövetkezett haláláig egyedül ő maradt meg következetesen, csak és kizárólag a hagyományos formánál, mintánál. „Sanyi bácsi” haláláig azon dolgozott, hogy fennmaradjon az egylábas, kifordított, varrott technológia. 2003-ban nyílt meg Látványműhelye, hogy fiatalokat toborozva tovább adja a mesterséget. A kiskunfélegyházi Ormándi László itt tanulta ki az egy kaptafás, kifordított papucsvarrás technikáját.

Az ezredfordulóig minden szombat-vasárnap lehetett hímzett szegedi papucsockat kapni a Mars téren. A Dobó dinasztiából Dobó József árult hímzett bőr, bársonyos szegedi, papucsot is. Muráti Dezső (eredetileg bocskoros mester) is készített ilyen lábbelit. Bárkányi Istvánék szintén ragasztott technikával képviselték a szegedi papucsot a vásárokon. Bárkányiékon kívül Sallaiék a másik szegedi dinasztia, amely a mai napig viszi tovább a hagyományt. Ők megrendelésre készítenek (külföldre is) cipőt, papucsot, de a szegedi papucssal vásárolnak is. Noha tudják a varrott technikát, jobbára egy saját fejlesztésű, varrást és ragasztást egyesítő

technológiával dolgoznak. A hagyományos szegedi papucs technikája tehát még él, de többnyire alkalmi megrendelésekre készül így lábbeli.

ifj. Meggyesi Sándor Soroksáron készít ragasztott szegedi papucsokat, Szalma Sándor pedig a vajdasági Adán (Szerbia).

3. Érvelés a nemzeti jegyzékre való felvétel mellett

Az eredetileg egy kaptafára gyártott, visszáján összevarrott, sarokkal rendelkező, jellegzetes díszítésű, jobbára piros fejű papucs a 20. század elejére lett Szeged jelképe, és tett szert országos hírnévre. Határon túlra származott szegediek révén, valamint különleges attribútumainak köszönhetően a turizmus hatására ismertté vált a világban.

Emblematikus erejét növeli, hogy egy több évszázados múltra visszatekintő technológia, illetve annak két változata él a mai napig, amelyeket ma már csak páran ismernek.

Az identitást adó hagyomány továbbélését segítik a rendelésre készített egyedi darabok, a hagyományörző néptáncsoportok folyamatos igénye, a szuvenír formában megjelenő változatok, illetve az újragondolt modern verziók iránti igény is, ám ennél többre van szükség, hogy a mesterségbeli tudás fennmaradjon.

4. Megőrzéssel kapcsolatos intézkedések (lásd N.3-as kritérium)

4.a Jelenlegi és korábbi erőfeszítések az örökség-elem megőrzésére

A szegedi papucs eltérő változatokban néphagyományunk aktuális állapotának kordokumentumaként megtalálható Szeged egykor igen kiterjedt vonzaskörzetében lévő tájházaiban.

A 20. század közepén létrejött egy reprezentatív magángyűjtemény. Dr. Talpay Emil szegedi ügyvéd régiségeket gyűjtött, köztük szegedi papucsokat is. A 67 db – sok közülük csak egy darab, azaz nem pár – papucs a körmendi Dr. Batthyány-Strattmann László Múzeum Cipőtörténeti gyűjteményét gazdagítja. Az egyedülálló kollekciónban papucsfelsőrészek, kaptafák, szerszámok is megtalálhatók.

Balogh Ferenc és Farda József 1980-ban készített kisfilmet Rátkai Sándor papucsos mesterről, a papucskészítés folyamatáról. A ma már felbecsülhetetlen értékű alkotás digitalizálva szabadon megtekinthető az egyik legnagyobb videomegosztó portálon. 1990-ben Galánfi András készített egy nagyobb lélegzetvételű szintén nyilvános filmet.

Rátkai Sándor 2003 év végén Szeged város támogatásával létrehozta a Rátkai Sándor Közhasznú Alapítványt (RSKA). 2004-ben nyílt meg Látványműhelye, ahol a látogatók szeme láttára készültek a papucsok, másrészt itt oktatta tanítványait a papucsos mesterségbeli tudásra. Az inaséveket csak Ormándi László zárta mestervizsgával 2007-ben. Sanyi bácsi 2011-ben bekövetkezett halála után a látványműhelyt Sallai Tibor vette át. Az oktatás ekkor már megszűnt, 2015-ben pedig a műhely végleg bezárt. A műhely két helyiségből állt, egyikben Rátkai Sándor egykori üzletének berendezése és munkásságának dokumentumai voltak láthatók, amelyek a bezárás után a tanoncok által készített, rontott és félig kész papucsokkal, és a műhely felszereléséhez tartozó szerszámokkal együtt a szegedi múzeumba kerültek.

A korábban az 1.c pont a) alpont alatt bemutatott valamennyi ma dolgozó papucsos fontosnak tartotta, hogy megtanulja azt a régi, varrott készítmódot, amellyel a szegedi papucsot a nagy elődök országos, sőt nemzetközi hírűvé tették.

A szegedi Móra Ferenc Múzeum gyűjteményeiben jól reprezentált a szegedi papucsság. A néprajzi gyűjteménybe már az alapítás idején kerültek be jellemző szerszámok, 1908 körül pedig több üvegnegatívon is megörökítették a papucspiacot és a jellegzetes műhelybelsőt. Tervszerű gyűjtés a szövetkezet megalakulását (1951) követően történt, valószínűleg az annak következményeként várható átalakulás előtti állapot dokumentálására törekedve. A gyűjtő, Péczely Attila egy teljes műhelyfelszerelést vásárolt a múzeum számára, valamint alapanyagokat, sablonokat, mustrákat, egy félkész és háromféle, jellegzetes női papucsot. Viselésből az 1970-es évektől gyűjtöttek a muzeológusok egy-egy szegedi papucsot. A 20. század második felében két kis műhely dokumentálására is sor került. Juhász Antal az 1960-as évek közepén Bárkányi Istvánnál örökítette meg fotósorozaton a készítés munkamenetét, és tárgyakat is vásárolt, majd 2001-ben Rátkai Sándor Népművészet Mestere műhelyében készített videofelvételt, számos fotót és interjút Fodor Ferenc és Bárkányit Ildikó. A mester 22 pár papucsot adományozott a múzeumnak, melyek reprezentálják működésének teljes repertoárját. A fentiekén túl több mint 50 pár lábbeli képviseli az egyes papucsfajtákat. A vásárolás kellékei közül egy papucsos sátor és több cégér is megtalálható a múzeumban. A kiegészítő gyűjtések napjainkban főként az egyes mesterek munkáinak és archív, családi fotók megszerzésére, illetve a papucs 21. századi formáinak dokumentálására irányulnak. Az adattárban több, a témára vonatkozó, magas színvonalú néprajzi gyűjtés kézirata is megtalálható, a fotótárban pedig számos felvétel őrzi a viselés hagyományát valamint az 1930-as évek műhelyei egy részének működését. A múzeum tárgyi anyagára és fotó-, valamint videofelvételeire épülve nyílt meg 2017-ben a Páratlanok című, szegedi papucs-történeti kiállítás, és a sikerre való tekintettel meghosszabbították 2018. év végéig. A Múzeumok Éjszakája alkalmából meghirdetett „Papucs szépségverseny” felhívásra 22 pár papucs érkezett be.

Szögi Csaba táncművész-koreográfusnak múlhatatlan érdemei vannak a szegedi papucs népszerűségének újjáélesztésében és a történeti adalékok összegyűjtésének szorgalmazásában. Neki köszönhető, hogy Dr. Szögi Zoltán nyugalmazott jogtanácsos, akinek nagyapja és édesapja is papucsokat készített, attól a közéletű céltól vezérelve, hogy a szegedi papucs több száz éves hagyományát ápolják, átadják és fejlesszék, hazai és nemzetközi vonatkozásban népszerűsítsék, 2017. november 1-jén megalapította a Szegedi Papucsért Alapítványt (SZPA). A szegedi papucs már része a Magyar Értéktárnak, ott kifejezetten a törökkori hagyomány szerepel. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy bizonyos technikák idővel elavulnak, sokszor éppen a használók kedvére újulnak, változnak. Így széles körben csak ennek az igénynek a figyelembe vételével/megengedésével lehet újra népszerűvé tenni a szegedi papucsot. Az örökség továbbadása és népszerűsítése ugyanannak az éremnek két oldala.

4.b A megőrzés tervezett lépései

A félezer éves hagyományú kézzel varrott papucsot, amely a török hódoltsággal érkezett Magyarországra, ma egyetlen papucsos sem készíti iparszerűen. Viszont jelenkori helyzetünkben, ahol nemcsak a technológia, de az örökségelem megőrzése és továbbadása is cél, és a hagyományos technológiába beleértjük a szövetkezetesítés és tömegigény hatására kialakult ragasztott, illetve vegyes technológiával készült típusokat is, akkor elmondhatjuk, Bárkányi István személyében még van Szegeden élő szegedi papucsosunk.

Jelen felterjesztés közbeni felhívások folyamán derült ki, hogy él még Szegeden egy, az egylábos, varrott, kifordított technológiából 1947-ben mestervizsgát tett szegedi papucsos. Az 1925-ös születésű Ligeti Alajos, a 2000-es évekig készített papucsokat, bedolgozott Rátkai Sándornak is, nagy szerepe volt a klasszikus szegedi papucs fennmaradásában,

népszerűsítésében. A Hagymányok Háza Ligeti Alajost 2018 márciusában felterjesztette a Népművészet Mestere díjra.

A varrott és a ragasztott papucskészítés technikai tudása 6 mesternek köszönhetően még el, e tudás jövőbeni megmaradása azonban kétséges, noha igény (egyéni – néptáncsoportok, itthon és külföldön) folyamatosan van rá. Az SZPA, hogy küldetését teljesítse, feladatának érzi felmérni a meglévő és várható igényeket, a mesterek lehetőségeit, hogy ezek alapján kialakítson egy olyan, képzési és üzleti terveket tartalmazó koncepciót, amely révén a hagyományos szegedi papucs (technológiák és termék) fennmaradása évtizedekre biztosítva legyen megfelelő szakmai koordinálás mellett.

A legidősebb papucsos mester, Ligeti Alajos már nem készít papucsokat.

Ormándi László 2017 elején felhagyott a mesterséggel, mert kiszámíthatatlan volt a beérkező rendelések volumene, de a kézzel varrott technológia mesterfogásait mindenféleképpen szeretné átadni valakinek. Tudomásunk szerint 2018 áprilisától egy makói fiatalember fog hétvégeként inaskodni nála, aki a „forgató” papucs összes olyan változatát kitanulhatja, amelyeket ő is készít. A lábbeli elkészítéséhez szükséges összes kézi szerszám megvan, és ismer egy hímzőnőt Szegeden. A papucssarkot már Rátkai Sándornak is Szeged határain túlról, Hódmezővásárhelyről vagy a Dunántúlról hozták. Sallai Tibor cipész família leszármazottjaként, a családi hagyományokhoz híven egyedi cipőket és szegedi papucsokat is készít. Családjával az Rátkai Sándor Közalapítvány megszűnéséig dolgoztak a szegedi látványműhelyben. A látványműhely akkori konstrukciója nem volt hatékony, lévén hogy a turistákkal való foglalkozás sok időt vett el a lábbeli készítéstől és az értékesítéstől. Mivel a klasszikus technológiával készülő papucs sok tízezer forintba kerülne, kidolgoztak egy kombinált technikát, amely nagyságrendileg csökkenti a végtermék árát. Ennek megfelelően a bojtos papucsokat a saroknál varrják ún. unker varrással a többi részt ragasztják; azonban szalagos papucsot a mai napig teljes egészében kifordítva varrják a nagyon kerek a talp miatt. (A kerek talp azt jelenti, hogyha belenézünk a papucs fejébe, a talpa 2 cm-rel lejjebb van a széleinél, ez biztosítja, hogy vastag lábfejen is keskenynek látszódjék.) Ez a verzió máig egy kaptafára készül.

Hogy a jövőben ne csak a híre, de maga a szegedi papucs is fennmaradjon, Sallaiék Attalai Zita cipőszobrással pár évvel ezelőtt kitalálták, mit s hogyan lehetne újítani a papucsokon. A neves cipőtervező 20 típus legyártására nyert támogatást pályázaton. 2018 februárjában elkészültek a bemutató darabok. Jelenleg befektetőt keresnek, akinek segítségével egy üzleti és marketing terv szerint az újragondolt verziók a nagyközönség számára is elérhetővé válnának. Sallaiék szerint Szegeden és Budapesten is (ahol jóval több turista fordul meg), kollekciókat kellene elhelyezni, vagyis minden méretből, színből (piros, sötétzöld, kék, bordó, fekete, fehér, egy lábas-kétlábas, háromféle hímzésminta) lenne egy-egy pár. Egy kollekció elkészítése sokba kerül, és kellő reklám nélkül meghatározhatatlan a megtérülési idő. A divatkövető, modern papucsok és a mellettük árusított hagyományos forma együttes megjelenése mind piaci, mind örökségvédelmi szempontból sikeres, de ugyanakkor kellő reklám, támogatás nélkül bizonytalan megtérülési időt igénylő vállalkozás lehet.

A Sallai család a legismertebb közösségi portálon érhető el, saját weboldal létrehozására és célzott üzemeltetésére jelenleg nincs energiájuk. Amivel ők még segíteni tudják a szegedikum népszerűsítését, hírének megtartását, az a selyem minipapucs ajándéktárgy készítése.

Bárkányi István szerint a szegedi papucs fennmaradásának neuralgikus pontja a képzés. Szívesen fogadna ő is tanítványt, hisz a tudása és szerszámai megvannak. Speciális eszközök lévén, előbb-utóbb ezeknek az eszközöknek a gyártását, a gyártó szakembereit is képezni kellene.

A papucskészítők között legfiatalabb Megyesi Sándor minden ponton osztja a fenti véleményeket. Aki piacon akar maradni, annak lent kell tartani az árait, ez pedig a technológia/alapanyag módosítását jelenti. Problémája ugyanaz, mint a többieknek: nincs

kinek átadni a mesterségbéli tudást, illetve szavaival élve „kihalt az egész szakma”, azaz a tűzőnők, varrónők, sarokkészítők kellenének. Megyesi papucsait mellékállásban Budapesten hímezi géppel egy hölgy.

Az összes működő papucsosnak vannak külföldi, egyéni/csoportos részre történő, adott esetben igényen felüli, kvázi biztosítéknak számító megrendelése. Ez az egyik szál, a papucsot ismerő és/vagy viselők igényei, ami biztosítja a fennmaradást, de hosszútávon nem garantálja a szakmai színvonalat. A mesterséget csak úgy lehet és kell biztonságosan fenntartani, hogy nívós, zsúrizett termékek elérjék a nagyközönséget is. Az érdeklődők leghamarabb az Interneten keresztül találják meg a papucsosokat. Jelen pillanatban egy család tud fenntartani weboldalt. Itthon és külföldön szélesebb körben a népművészeti és ajándékboltok minőségi áruval való felöltése a célravezető.

Összefoglalva, a mesterek meglátásai, megoldandó tehát:

a/ a mestereknek biztonságos megélhetését nyújtó megrendelések generálása

b/ a termék és célközönség közötti útvonal kiépítése

c/ minőségi termékek garantálása a Páva védjeggyel

d/ biztosítani az utánpótlás-képzést a varrott, ragasztott-varrott technológia esetében is

e/ biztosítani a papucsságot kiegészítő mesterségek újralesztését, fennmaradását: papucsfelső rész készítés, papucsfelső rész hímzés, sarokkészítés, kézi készítésű papucsok szerszámainak beszerzése.

A mesterek közös akarata, hogy a szegedi papucs készítésének eredeti varrott, illetve későbbi ragasztott technikája kerüljön be egy államilag támogatott kézműipari képzésbe.

A Szegedi Papucsért Alapítvány megalakulása előtt két évvel Szögi Csaba az egyik internetes közösségi portálon „Mentsük meg a Szegedi papucsot” aloldalon folyamatosan aktivizálja a látogatókat. Felhívásokat tesz közzé, melyben:

- kéri, hogy a használók osszanak meg fényképeket
- kéri, hogy ha van a padláson nem használt régi darab, adják, adományozzák el
- gyűjti a papucsokat, archív fotókat, a szegedi papucs ábrázolásait (kerámia emlék tál pl.)
- szervez és koordinál eseményeket, ahol a fődíj egy pár valódi szegedi papucs (pl. a 2018-as farsangi I. Szegedi Népviseletes bál), személyes közléseivel népszerűsíti a szegedikumot.

A folyamatos felhívásoknak köszönhetően nemcsak különböző méretű, akár 100 éves papucsok és fotók kerülnek elő, de sok érdekes hozzájuk fűződő történet: kitől, kapták, milyen eseményre, viselésük stb. vetít rá, hogy a papucsot viselőik valóban féltve őrzött kincsnek tekintik, és országosan elterjedt, emblematisz jellege miatt kerámia tányérra festették, cukrászok formázzák meg.

A több éves előkészület után létrejött Szegedi Papucsért Alapítvány céljai:

a) A szegedi papucs készítés tudásának ápolása és továbbadása

b) A szegedi papucs hazai és nemzetközi népszerűsítése

c) Az innováció támogatása

d) A szegedi papucshoz kapcsolódó népszerűsítő, illetve tudományos kiadványok megjelenítése

e) A papucskészítő mesterek segítése

f) Gyűjtemény és látványműhely létrehozásának támogatása

A fenti célok elérésében sokat segíthet a hungarikummá nyilvánítás, illetve az, hogy egyelőre a néptáncscsoportok bőven ellátják megrendeléssel a papucskészítőket.

4.c A megőrzést veszélyeztető, akadályozó tényezők, a közösségi védőintézkedések korlátai

A szegedi papucs létét leginkább az veszélyezteti, hogy megszakadhat a természetes hagyományozódás folyamata. A jelenkor mesterei még egy generációról generációra, akár apáról fiúra, történő átadásban tanulták ki a technológiákat, de nagyon kétséges, hogy ők át tudják-e azt örökíteni bárkinek is. Már Ormándi László, a legfiatalabb és csak a legrégebb technológiát ismerő papucsos is ösztöndíjas képzéssel jutott e tudás birtokába. A fenti folyamat hatványozottan érvényesül a szegedi papucshoz kapcsolódó, azt kiegészítő mesterségek, munkafolyamatok esetében.

Mivel minőségi, mai napig kézzel készült, egyedi termékekről beszélünk, amelyek magasabb árszínvonalat képviselnek, mint egy tömegtermék, féltő, hogy egyszer a szegedi papucs is filléres alapanyagokat használó, külföldön gyártott tucatáru lesz.

Nagyon nagy segítség lenne a szegedi papucs értékének állami szintű tudatosítása, védjeggyel ellátása. Ez egyfelől megrendelést is generálna, másfelől abban a pillanatban, amikor egy szakmai védőernyő kinyílna szegedi papucs készítése kapcsán, sokkal tudatosabban viszonyulnának a védjegy eléréséhez.

Természetesen a legnagyobb lendületet a megrendelések számának egyértelmű növekedése adná a szegedi papucsos mesterség helyzetének stabilizálásában. A mai globális versenyben élő fogyasztói társadalomban, amikor már nincsenek ipartestületek és még nem tudjuk, hogy lesz-e szakmai szervezete a szegedi papucsosoknak, mindenféleképpen kellene egy olyan gazdaszervezet, amely a marketinget (hírverés, honlapok stb.) biztosítja.

4.d A jelölő fél, esetenként az érintett önkormányzatok, valamint a közösségek, csoportok és egyének elkötelezettségének mértéke és megnyilvánulási formái

A Szegedi Papucsért Alapítvány messzemenően elkötelezett a szegedi papucs készítés tudásának ápolásáért és továbbadásáért, a szegedi papucs hazai és nemzetközi népszerűsítéséért, az innováció támogatásáért stb., ahogyan ezt a 4.c pontban kifejtettük, és ahogyan ez a SZPA alapító okiratában is olvasható. Az Alapítvány a szegedi papucsos mesterek képzését az OKJ keretei közé szeretné helyezni, rendszeres szakmai felügyeletet és zsűrizést (Páva védjegy) javasol, tervben van gyerekeket megszólító papucsos tábor szervezése, már most, az alapítás után pár hónappal azon munkálkodik, hogy minden Szegeden házasuló pár jegypapucsot kapjon ajándékba, konferenciát szervez(nek), annak eredményeit tanulmánykötetben adná(k) közre, célja az eddigi gyűjtemény bemutatása az egész országban (agórákban és művelődési központokban) utazó papucskiállítás formájában. A SZPA eddigi eredménye, hogy az 1966-óta 2 évenként megrendezett Szegedi Nemzetközi Néptánc Fesztivál feleleveníti azt az szokását, hogy a közönség díj (arany-ezüst-bronz papucs helyett) most sárga, fehér, barna hímzett szegedi papucs lesz.

Nemcsak a szegediek, de az ország más pontján élők és a vajdaságbeliek is fontosnak tartják, hogy a hagyományos szegedi papucs fennmaradjon, mert hungarikumnak, a magyar identitást erősítő tárgynak érzik, ahogy ez a nyilatkozatokból is kitűnik.

A táncosok ragaszkodnak, hogy a dél-alföldi táncokat papucsban táncolják, mert az más, plusz stílusjegyet nyújt az adott táncnak, kihívás papucsban táncolni, nagyobb technikai tudást, összpontosítást és figyelmet igényel, így nagyobb szakmai tudásra lehet általa szert tenni.

A papucsosok közül Szalma Sándor és Ormándi László megélhetési okokból már nem tudják mesterségüket folytatni, de utóbbi kifejezett célja, hogy tudását átadja. A többiek a családon belül viszik tovább, adják át, de legalább ismertetik meg gyermekeikkel a papucs készítés fortélyait, a számukra oly fontos, identitást és büszkeséget adó hagyományt, mindannyian nyitottak az innovációra, amit a Sallai család már be is bizonyított.

A jelöléssel kapcsolatos adatok

5. A közösség részvétele a jelölésben és hozzájárulása a felterjesztéshez (lásd N.4-es kritérium)

5.a A közösségek, csoportok, egyének részvétele a jelölésben és hozzájárulása a felterjesztéshez

A szegedi papucs készítésének és viselésének élő hagyománya c. az UNESCO Szellemi Kulturális Örökség nemzeti jegyzékére történő felterjesztést elkészítéséhez hozzájárulását adta Attalai Zita cipőszobrász, Bárkányi István papucsos, Ormándi László papucsos mester, Sallai Dániel cipész és papucsos, Sallai Tibor cipész és papucsos mester, Sallainé Csikós Zsuzsanna papucsos, Szalma László papucsos; a Magyar Állami Népi Együttes (Budapest), Duna Művészegyüttes (Budapest), Délikert Möndörgő Táncegyüttes (Szeged), Tápai Hagyományörző Egyesület (Szeged-Tápé), Szeged Táncegyüttes (Szeged), Cuharé Táncműhely (Szeged), Tiszavirág Néptáncegyüttes (Deszk), Magyar Nemzeti Táncegyüttes (Budapest), Délikert Napsugár Táncegyüttes (Szeged), Délibáb Magyar Művelődési Egyesület (Zenta, Vajdaság, Szerbia), Petőfi Sándor Művelődési Egyesület (Budiszava-Tizsakálmánfalva, Vajdaság, Szerbia), Martonosi Testvériség Művelődési Társulat (Martonos, Vajdaság, Szerbia), Borica kulturális Egyesület (Szeged), TánCentrum Szegedi AMI és KSZ (Szeged), Bogár István Hagyományörző Egyesület (Őcsény), Batai Hagyományörző Egyesület (Báta), Bogyiszlói Hagyományörző Egyesület (Bogyiszló), Kalocsai Bokréta Népművészeti Egyesület (Kalocsa) és az a 100 magyarországi és vajdasági magánszemély, akiknek nyilatkozatai a dokumentáció mellékletét képezik.

A jelölés elkészítésében részt vett Bárkányi Ildikó néprajzkutató muzeológus, a szegedi Móra Ferenc Múzeum igazgató-helyettese; Szögi Csaba koreográfus; Tomán Zsóka etnográfus, a Hagyományok Háza közművelődési szakembere.

A jelölés a Hagyományok Háza, a szegedi Móra Ferenc Múzeum és a Szegedi Papucsért Alapítvány támogatásával készült.

5.b Szabad elhatározásból fakadó, előzetes és teljes körű tájékoztatáson alapuló beleegyezés

A Szegedi Papucsért Alapítvány bemutatkozó sajtótájékoztatóján 2017 december 14-én a szegedi Móra Ferenc Múzeumban sajtónyilvános felhívást tett közzé, amelyben kérték Szeged lakosait, hogy támogassák a szegedi papucs UNESCO SZKÖ nemzeti jegyzékre kerülését. A felhívás megjelent számos megyei, regionális nyomtatott és online felületen, rádióban, továbbá a Mentsük meg Szögedi Papucsot! Facebook oldalon, és a SZPA saját honlapján is. A folyamatosan megjelentetett felhívás hatására érkezett be mintegy 100 nyilatkozat Szeged és vidékének lakóitól, több mint egy tucat táncegyüttestől és a papucsoktól.

Jelen felterjesztés készítői személyesen valamint telefonon is többször megkeresték, tájékoztatták, információkat kértek a néptáncegyütteseket és a szegedi papucs készítőit a jelölés érdekében.

Néhány, a felhívások közül:

- <http://artnews.hu/2017/12/20/felhivas-szegedi-papucs-keszites-hagyomanyanak-az-unesco-szellemi-kulturalis-orokseg-listara-valo-felterjesztesere/>
- <http://www.szegedipapucs.info/felhivas.html>
- <https://civilhangradio.hu/2017/12/27/a-szegedi-papucsert/>
- <https://www.facebook.com/groups/szegedipapucs>
- <https://szegedma.hu/2018/02/keresik-a-szegedi-hamupipoket>

5.c Az örökséghez való hozzáférés szabályainak alkalmazásáról szóló nyilatkozat (lásd egyezmény 13/d/ii)

Jelen esetben nem releváns.

6. Dokumentáció

6.a Csatolandó dokumentumok mennyisége

<i>Fényképek (kötelező)</i>	43 db egy albumban
<i>Filmek (kötelező)</i>	2x10 perc DVD-n ill. CD-n
<i>Hangfelvételek (nem kötelező)</i>	nincs
<i>Térképek (1 db kötelező)</i>	befűzve a dokumentumba
<i>Könyvek (nem kötelező)</i>	nincs

6.b Szerzői jogokról való lemondás

Kinyomtatva, mellékelve.

6.c További források listája

- BÁLINT Sándor:** A szegedi papucs. in: Csongrád-megyei füzetek: 12. Szeged 1955
- BÁLINT Sándor:** A szegedi nép. Budapest, Gondolat. 1968. Viselet: 88-113.
- BÁLINT Sándor:** A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete. 2. rész. in: A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1976/77-2
- BÁRKÁNYI Ildikó:** Rátkai Sándor papucsos mester adományáról. In: Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében 2001. Szeged, 2002. 117-128.
- FLÓRIÁN Mária:** Lábbeli. in: Magyar Néprajz IV. Életmód. Budapest, 1997. Akadémiai. 683-694.
- GÁBORJÁN Alice:** Csizmadia. in: Magyar Néprajz III. Kézművesség. Budapest, 1991. Akadémiai. 294-308.
- JUHÁSZ Antal:** Papucsosok. in: Parasztok, pásztorok, kézművesek. Szeged, Bába. 2011.
- JUHÁSZ Antal:** Vásárolási körzetek és iparos –migráció a Dél-Alföldön. in: Árucseré és migráció. A Miskolci Herman Ottó Múzeum néprajzi kiadványai. XVIII. 99-105.
- T. KNOTIK Márta:** Öltözködés, viselet. in: Juhász Antal szerk. Csongrád megye népművészete. Budapest, Európa. 1990. szövegben: 215-225., fotók: 209., 213., 216., 219., 224. oldal

Balogh Ferenc és Farda József 1980-ban készített kisfilmje:

<https://www.youtube.com/watch?v=quuFcUorSIU>

Galánfi András 1990-es filmje: <https://www.youtube.com/watch?v=Yt7VPwqjmB4&t=16s>

8. Aláírás a jelölést lebonyolító nevében

Szögi Csaba elnök
Szegedi Papucsért Alapítvány

Tomán Zsóka
etnográfus, közművelődési szakember
Hagyományok Háza
1011 Budapest, Corvin tér 8.